

**Pradžia>Šeimos teisė ir paveldėjimas>Tėvų pareigos: vaiko globa ir bendravimo teisės****Tėvų pareigos: vaiko globa ir bendravimo teisės**

Rumunija

**1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?**

Rumunijos civiliniame kodekse (*Codul Civil*) vartojama **tėvų valdžios** sąvoka. **Tėvų valdžia reiškia** visas teises ir pareigas, susijusias su vaiku ir jo turtu. Abu tėvai turi vienodas teises ir pareigas ir jas vykdo atsižvelgdami į vaiko interesus. Tėvų valdžia vykdoma iki vaikas tampa visiškai veiksnius.

Su vaikais susijusios tėvų teisės ir pareigos (nustatytos Civilinio kodekso 487–499 straipsniuose ir Vaiko teisių apsaugos ir skatinimo įstatyme Nr. 272/2004 (*Legea nr. 272/2004*)) apima:

teisę ir pareigą nustatyti vaiko tapatybę ir ją saugoti. Vaikas po gimimo nedelsiant registruojamas ir turi teisę į vardą ir pilietybę. Vaikui vardą ir pavardę suteikia tėvai;

teisę ir pareigą auginti vaiką. Tėvai turi teisę ir pareigą, atsižvelgdami į savo įsitikinimus, savybes ir vaiko poreikius, auginti vaiką, rūpintis jo sveikata, fiziniu, psichologiniu ir protiniu vystymusi, švietimu, studijomis ir profesiniu mokymu;

teisę ir pareigą prižiūrėti vaiką;

teisę ir pareigą remti vaiką. Tėvai yra įpareigoti solidariai teikti nepilnamečiam vaikui išlaikymą. Tėvai yra įpareigoti remti suaugusį studijas tęsiantį vaiką iki jis baigia aukštąją mokyklą, tačiau ne ilgiau nei iki 26 metų;

teisę taikyti vaikui tam tikras drausmines priemones. Draudžiama taikyti tam tikras priemones, pvz., kai kurias fizines bausmes, kurios pažeistų vaiko fizinę, psichinę arba emocinę būklę;

teisę prašyti, kad asmuo, kuris laiko vaiką neturėdamas tokios teisės, jį grąžintų;

tėvų teisę susijungti su savo vaiku. Ši teisė yra susijusi su vaiko teise nebūti atskirtam nuo savo tėvų, išskyrus išimtines ir laikinas priežastis (pvz., įdarbinimo priemones);

tėvo (motinos) teisę palaikyti asmeninius ryšius su savo vaiku. Asmeninius ryšius su vaiku galima palaikyti, pvz.: lankant vaiką jo namuose, mokykloje, vaikui praleidžiant atostogas su kiekvienu iš savo tėvų;

teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą. Nepilnametis vaikas turi gyventi su savo tėvais. Jeigu tėvai negyvena kartu, jie abipusiu sutarimu priima sprendimą dėl vaiko gyvenamosios vietos. Jeigu tėvai nesutaria, klausimą sprendžia globos teismas (*Instanța de tutelă*);

**teisę duoti sutikimą 16 metų sulaukusiam nepilnamečiam vaikui susižadėti ir tuoktis; teisę duoti sutikimą įvaikinti vaiką;**

**teisę apskųsti institucijų taikomas priemones, susijusias su vaiku, ir savo ir vaiko vardu teikti prašymus ir pareikšti ieškinius.**

Su vaikų turtu susijusios tėvų teisės ir pareigos (nustatytos Civilinio kodekso 500–502 straipsniuose) gali apimti:

**vaiko turto valdymą.** Tėvas (motina) neturi jokių teisių į vaiko turtą, o vaikas neturi jokių teisių į tėvo (motinos) turtą, išskyrus teisę paveldėti ir gauti išlaikymą.

Tėvai turi teisę ir pareigą valdyti nepilnamečio vaiko turtą ir atstovauti jam sudarant teisinius civilinius dokumentus arba duoti sutikimą sudaryti šiuos dokumentus. Sulaukęs 14 metų, nepilnametis savo teises įgyvendina ir pareigas vykdo savarankiškai, tačiau gavęs tėvų ir, kai tinkama, globos teismo sutikimą;

teisę ir pareigą atstovauti nepilnamečiui sudarant civilinius dokumentus arba duoti sutikimą sudaryti tokius dokumentus. Iki 14 metų sudarant civilinius dokumentus vaikui atstovauja tėvai, nes jis turi ribotą veiksnumą. Nuo 14 iki 18 metų nepilnametis savo teises įgyvendina ir pareigas vykdo savarankiškai, tačiau turi gauti išankstinį tėvų sutikimą, nes jis yra ribotai veiksnus.

**2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?**

Teisės ir pareigos abiem tėvams priklauso vienodai (Civilinio kodekso 503 straipsnio 1 dalis): jeigu tėvai yra susituokę; nutraukus santuoką (Civilinio kodekso 397 straipsnis); vienam iš tėvų, kurio tėvystė (motinystė) nustatyta, jeigu vaikas yra nesantuokinis, ir abiem tėvams, jeigu tėvai gyvena sudarę šeimyninę partnerystę (Civilinio kodekso 505 straipsnio 1 dalis).

Tėvų valdžią nevienodai vykdo (skyrum gyvenantys) tėvai: jeigu pasibaigus santuokai ją nutraukiant teismas mano, kad tik vieno iš tėvų valdžios vykdymas atitinka vaiko interesus (Civilinio kodekso 398 straipsnis); santuokai pasibaigus (Civilinio kodekso 305 straipsnio 2 dalis); jeigu vaikas yra nesantuokinis, o tėvai gyvena nesudarę šeimyninės partnerystės (Civilinio kodekso 505 straipsnio 2 dalis).

Tėvų valdžią vykdo vienas iš tėvų pagal Civilinio kodekso 507 straipsnį, kai kitas tėvas (motina) yra miręs (-usi) arba jam (jai) atimtos tėvų teisės arba jam (jai) nustatytas draudimas ir pan.

Tėvų valdžią tėvai vykdo iš dalies, kai teisės ir pareigos priklauso trečiajai šaliai arba globos institucijai (Civilinio kodekso 399 straipsnis).

**3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?**

14 metų sulaukusio nepilnamečio tėvas (motina) turi tik su vaiku susijusias teises ir pareigas. Su vaiko turtu susijusios teisės ir pareigos priklauso vaiko globėjui arba kitam asmeniui.

Nepilnamečių globa nustatoma, kai abu tėvai yra mirę, nežinomi, jiems atimta galimybė įgyvendinti tėvų teises arba jiems pateikti kaltinimai padariusi nusikaltimą siekiant atimti jų tėvų teises, jiems taikomas teisminis draudimas, jie yra dingę arba paskelbti mirusiais, o teismas išsprendžia įvaikinimo nutraukimo klausimą, kuris atitinka nepilnamečio interesus, kad nustatytų globą.

Globa nustatoma, jeigu abu tėvai nesirūpina vaiku, jiems atėmus galimybę įgyvendinti tėvų teises.

Išimtiniais atvejais globos teismas gali nuspręsti perduoti vaiką giminaičiui arba kitai šeimai ar asmeniui, esant jų sutikimui, arba globos institucijai.

**4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateltyje klausimas?**

Iš esmės tėvų valdžia nutraukus santuoką priklauso abiem tėvams kartu arba vienam iš tėvų tik jeigu tam yra pagrįstų priežasčių, susijusių su vaiko interesais. Kitas tėvas (motina) išlaiko teisę stebėti, kaip vaikas auginamas ir auklėjamas, taip pat teisę duoti sutikimą jį įvaikinti.

Išimtiniais atvejais globos teismas gali nuspręsti perduoti vaiką giminaičiui arba kitai šeimai ar asmeniui, esant jų sutikimui, arba globos institucijai. Jie vykdo tėvų teises ir pareigas vaikui (Civilinio kodekso 399 straipsnis).

Kai vaikas yra nesantuokinis ir abu jo tėvai nustatyti, tėvų valdžią bendrai ir vienodai vykdo tėvai, jeigu jie gyvena sudarę šeimyninę partnerystę. Jeigu nesantuokinio vaiko tėvai gyvena nesudarę šeimyninės partnerystės, tėvų valdžią vykdo tik vienas iš tėvų.

Santuoką sutuoktinių sutikimu gali nutraukti notaras, net jeigu yra nepilnametis santuokinis vaikas, nesantuokinis arba įvaikintas vaikas arba jeigu sutuoktiniai sutaria dėl visų su pavardės naudojimu nutraukus santuoką susijusių aspektų, abiejų tėvų valdžios vykdymo, vaiko gyvenamosios vietos nutraukus santuoką

nustatymo, skyrium gyvenančio vieno iš tėvų ir kiekvieno vaiko asmeninių ryšių išsaugojimo būdo, taip pat tėvų indėlio atlyginant vaiko auginimo, vaikų švietimo, studijų ir profesinio mokymo išlaidas. Jeigu iš socialinio tyrimo atskaitos matyti, kad sutuoktinių susitarimas dėl bendro tėvų valdžios vykdymo arba vaikų gyvenamosios vietos nustatymo neatitinka vaiko interesų, notaras atmeta prašymą nutraukti santuoką ir pataria sutuoktiniams kreiptis į teismą.

#### **5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?**

Globos teismo pritarimu tėvai gali susitarti dėl tėvų valdžios vykdymo arba vaiko apsaugos priemonių, jeigu tai atitinka vaiko interesus (Civilinio kodekso 506 straipsnis).

Šalys gali atvykti į teismą bet kuriuo bylos nagrinėjimo metu, net ir negavusios šaukimo, kad prašytų priimti sprendimą, kuriuo jų sandoris įteisinamas priimant pritariamąjį teismo sprendimą. Pritariamasis teismo sprendimas yra galutinis ir vykdytinas.

#### **6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?**

Prieš kreipiantis į teismą galima pasinaudoti tarpininkavimu. Nagrinėjant bylą teisme, teisminės institucijos turi pareigą informuoti šalis apie galimybę pasinaudoti tarpininkavimu ir jo privalumus. Jeigu taikant tarpininkavimą nepavyksta pasiekti susitarimo, ginčytini klausimai sprendžiami teisme.

#### **7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?**

Žr. atsakymą į 1 klausimą.

#### **8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?**

Jeigu teismas nusprendžia, kad tėvų valdžią turi vykdyti tik vienas iš tėvų, tas tėvas (motina) savarankiškai sprendžia visus su vaiku susijusius klausimus. Kitas tėvas (motina) išlaiko teisę tikrinti, kaip vaikas auginamas ir auklėjamas, taip pat teisę duoti sutikimą jį įvaikinti.

#### **9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?**

Tėvai tėvų valdžią vykdo kartu ir vienodai. Kalbant apie sąžiningas trečiąsias šalis, pažymėtina, kad jeigu kuris nors iš tėvų kasdien savo vardu įgyvendindamas tėvų teises ir vykdydamas tėvų pareigas atlieka teisinį veiksmą, laikoma, kad jis taip pat turi kito iš tėvų sutikimą.

#### **10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridėti prie pareiškimo?**

Prašymus dėl asmenų apsaugos, priklausančius globos ir šeimos teismo (*apylinkės teismo arba, kai tinkama, specializuoto nepilnamečių ir šeimų teismo*) kompetencijai, nagrinėja teismas, kurio teritorinė jurisdikcija nustatoma pagal asmens, kuriam reikia suteikti apsaugą, nuolatinę gyvenamąją vietą arba gyvenamąją vietą (Civilinio proceso kodekso (*Codul de Procedură Civilă*) 94 straipsnis).

Ieškovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismas turi kompetenciją nagrinėti prašymus, susijusius su tėvystės (motinystės) nustatymu, ieškovo (kreditoriaus) gyvenamosios vietos teismas turi kompetenciją nagrinėti prašymus dėl išlaikymo prievolių (įskaitant vaikų valstybinį išlaikymą).

Prie prašymo dėl šaukimo į teismą reikia pridėti šiuos dokumentus: nepilnamečio vaiko gimimo liudijimo kopiją, tapatybės kortelės kopiją, teismo sprendimo nutraukti santuoką kopiją, tarpininkavimo susitarimą (jeigu jis yra) ir visus kitus dokumentus, kurie, ieškovo manymu, gali būti naudingi nagrinėjant bylą.

Teikiant prašymą žyminio mokesčio mokėti nereikia.

#### **11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinto proceso tvarka?**

Teismas viso santuokos nutraukimo proceso metu teismo pirmininko nutartimi gali taikyti laikinąsias priemones (speciali procedūra, kuriai taikomi trumpesni nagrinėjimo terminai), susijusias su nepilnamečio vaiko gyvenamosios vietos nustatymu, išlaikymo prievole, valstybės išmokų vaikams išieškojimu ir šeimos būsto naudojimu (Civilinio proceso kodekso 919 straipsnis).

#### **12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?**

Teisinės pagalbos gali būti prašoma pagal Nepaprastąjį potvarkį Nr. 51/2008 (*Ordonanța de Urgență nr. 51/2008*) dėl valstybinės teisinės pagalbos civilinėse bylose, kuris su tam tikrais pakeitimais buvo patvirtintas įstatymu Nr. 193/2008 (*Legea nr. 193/2008*) ir vėliau iš dalies pakeistas.

Atskira arba bendra teisinė pagalba gali būti teikiama paskiriant advokatą; sumokant eksperto, vertėjo raštu ar žodžiu išlaidas; sumokant teismo antstolio mokesť; atleidžiant nuo žyminių mokesčių, juos sumažinant arba atidedant jų mokėjimą.

Visapusišką teisinę pagalbą gauna asmenys, kurių mėnesio grynosios pajamos kiekvienam šeimos nariui, gautos paskutinius du mėnesius iki prašymo pateikimo, yra mažesnės nei 300 Rumunijos lėjų (RON). Jeigu pajamos yra mažesnės nei 600 RON, padengiama 50 proc. teisinės pagalbos išlaidų. Tačiau nustatytos sąlygos neužkerta kelio pareiškėjams, kurių lėšos viršija teisei pagalbai taikomą ribą, prašyti suteikti teisinę pagalbą, jeigu jie įrodo negalintys atlyginti teismo išlaidų dėl pragyvenimo lygio skirtumų nuolatinės ar įprastinės gyvenamosios vietos valstybėje ir teismo vietos valstybėje.

#### **13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?**

Teismo sprendimą bylose, susijusiose su tėvų pareigų vykdymu (papildomi klausimai santuokos nutraukimo byloje arba pagrindinė byla dėl tėvų pareigų) galima tik apskųsti per 30 dienų nuo teismo sprendimo priėmimo arba atlikti teismo peržiūrą, jeigu pritariamuju teismo sprendimu patvirtinamas šalių susitarimas.

#### **14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?**

Jeigu skolininkas savanoriškai nevykdo savo pareigos, kreditorius privalo informuoti antstolį. Antstolis kreipiasi į vykdymo teismą, prašydamas leisti pradėti vykdymo veiksmus. Šis klausimas sprendžiamas uždareme teismo posėdyje neiškviečiant šalių.

Jeigu prašymas dėl vykdymo patenkinamas, antstolis siunčia tėvui (motinai) arba asmeniui, su kuriuo gyvena nepilnametis, vykdomąjį raštą ir šaukimą, kuriame nurodo atvykimo su nepilnamečiu, siekiant jį perduoti kreditoriui, datą, arba antstolis liepia tėvui (motinai) arba minėtam asmeniui leisti kitam tėvui (motinai) įgyvendinti savo teisę palaikyti asmeninius santykius su nepilnamečiu.

Jeigu skolininkas nevykdo savo pareigos, antstolis pradeda priverstinius vykdymo veiksmus dalyvaujant Socialinės paramos ir vaiko apsaugos generaliniam direktoratui ir prireikus – psichologui ir policijos pareigūnams. Niekam neleidžiama tyčiotis iš nepilnamečio arba daryti jam spaudimo, kad būtų atlikti vykdymo veiksmai.

Jeigu skolininkas nevykdo savo pareigos, teismo nustatyta bauda galioja iki sprendimo įvykdymo, o antstolis informuoja prokurorą, kad šis pradėtų baudžiamąjį persekiojimą.

Jeigu vaikas atsisako paklusti, vykdytojas perduoda Socialinės paramos ir vaiko apsaugos generaliniam direktorato atstovui oficialią ataskaitą, o kompetentingas teismas priima nutartį, pagal kurią nepilnametis įpareigojamas dalyvauti konsultavimo programoje, kurią užbaigus ataskaitą parengia psichologas. Jeigu nepilnametis nepaklūsta atnaujinus priverstinio vykdymo veiksmus, kreditorius gali kreiptis į teismą, kad šis paskirtų baudą.

#### **15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?**

Sprendimo dėl tėvų valdžios pripažinimui taikomos Reglamento (EB) Nr. 2201/2003 nuostatos. Prašymas adresuojamas atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos arba jo gyvenamosios vietos Rumunijoje teismui. Pripažinimas gali būti skundžiamas kompetentingam teritoriniam apeliaciniam teismui (*Curtea de Apel*) arba ginčijamas prašant, kad Aukštasis Kasacinis Teisingumo Teismas atliktų peržiūrą (*Înalta Curte de Casație și Justiție*).

#### **16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užgincyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?**

Norėdama prieštarauti sprendimo dėl tėvų valdžios pripažinimui, suinteresuotoji šalis gali kreiptis į atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos arba jo gyvenamosios vietos Rumunijoje teismą.

**17 Kokios šalies teisė taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalys negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?**

Civilinio kodekso 2611 straipsnyje nustatyta, kad tėvų valdžiai ir vaikų apsaugai taikytina teisė nustatoma pagal 1996 m. spalio 19 d. Hagoje patvirtintą Konvenciją dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje, kuri buvo ratifikuota įstatymu Nr. 361/2007.

Paskutinis naujinimas: 31/10/2016

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Šiuo metu valstybės narės, atsakingos už svetainės puslapių, kuriuose pateikiamas nacionalinis turinys, administravimą, atnaujina šios svetainės turinį, atsižvelgdamos į planuojamą Jungtinės Karalystės išstojimą iš Europos Sąjungos. Jeigu svetainės turinys dar neatspindi Jungtinės Karalystės išstojimo fakto, toks neatitikimas yra netyčinis ir bus ištaisytas.